

Remarkable Radiance

פרשת תצוה תשפ"ו

27 / 20 - 28 / 4

PARASHAS TETZAVEH

²⁰ Now you shall command the Children of Israel that they shall take for you pure, pressed olive oil for illumination, to kindle the lamp continually. ²¹ In the Tent of Meeting, outside the Partition that is near the Testimonial-tablets, Aaron and his sons shall arrange it from evening until morning, before HASHEM, an eternal decree for their generations, from the Children of Israel.

¹ Bring near to yourself Aaron your brother, and his sons with him, from among the Children of Israel — Aaron, Nadab and Abihu, Elazar and Ithamar, the sons of Aaron — to minister to Me. ² You shall make vestments of sanctity for Aaron your brother, for glory and splendor.

2
תמיד — Continually. The Menorah had to remain lit only from evening until morning, as stated in the next verse, but it was continual in the sense that it was kindled every single day, without exception, even on the Sabbath (Rashi).
Ramban, however, cites Sifri and Toras Kohanim that the "western lamp" of the Menorah was indeed aflame continuously, while the other lamps burned only at night. The identity of this lamp is the subject of a dispute in Menachos 98b.

3 נתביט

4 אלהי אלהי ישראל

כ' ה'חם סופר' (מהדורא רביעה) ונ"ל. תמוה שבפרשת תרומה כתובים הציוויים לעשות המשכן, ובפרשה זו כתובים האריך לעשות בגדי כהונה ובאמצע מפסיק בציווי הדלקת המנורה, ואילו הסדר הראוי הוא, שיהיה כתוב כל עשיית המשכן תחילה, ואח"כ עשיית כל בגדי כהונה, ומשיחתו, וחינוכם, ואח"כ יפרש הכתוב העבודות.

ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית וך כתית למאור להעלות נר תמיד. הנה משמעות אומרו "תמיד" היא שהוא ענין נצחי, וכן איתא בחז"ל (במד"ר טו,ה), שכאשר הקריבו הנשיאים את קרבנותיהם להנכות המזבח חלשה דעתו של אהרן בראותו שכולם מקריבים והוא ושבתו אינם מקריבים, אמר לו הקב"ה, לגדולה מזו אתה מתוקן,

7

כיון שענינם של הנרות הוא להעמיד את כבוד הבית וגדלותו שייכים לעיקר מלאכת המשכן ולפי"ז מבוואר היטב הענין המבואר ברש"י בפרשת אמור שהפרשה של ציווי עריכת הנרות הוא על סדר מלאכת המשכן, והקשינו למה נתייחדו הדלקת הנרות להיות על סדר מלאכת המשכן יותר מעריכת לחם הפנים והקטרת הקטורת, ולפי המבואר הוא מיושב מאד, שענינם של הנרות הוא להעמיד כבוד הבית וגדלותו ולכן הוא שייך לעיקר מלאכת המשכן, ולכן הוא שייך לסדר מלאכת המשכן, וזהו הענין שביאר רש"י דאתה תצוה הוא לומר על מה שסופו לצוות בפרשת אמור, כיון שלא נכתבה פרשה זו בפרשת תצוה למצות הדלקת הנרות אלא להעמדת הבית להשלים מלאכת המשכן, ולכן אמר כאן "ואתה תצוה" לומר שהציווי עצמו של מצות ההדלקה נאמר רק בפרשת אמור, ולא נאמרה פרשה זו אלא להעמיד את ענינה של ההדלקה לכבוד הבית ולגדלותו, ופרטי המצוה ינתנו אח"כ בפרשת הדלקת המנורה בפרשת אמור.

הקצבות כל זמן שביהמ"ק קיים הם נוהגים, אבל הנרות לעולם אל מול פני המנורה יאירג והקשו בזה המפרשים (רמב"ן בהעלותך ועוד) הרי בזמן שביהמ"ק חרב בטלה גם הדלקת המנורה. ואמנם יש ליישב זאת ע"פ מד"א בתנחומא (בהעלותך ו) דכשחבר ביהמ"ק נגנזה המנורה בתוך שאר דברים שנגנזו, הארון והאש רה"ק והכרובים. אך מ"מ קשה במה מתקיימת עבודת המנורה והנרות שלעולם יאירו. ועצם הדבר צ"ב מדוע באמת דוקא המנורה

5 אלהי אלהי

ויש לומר על פי מ"ש"כ בידעת זקנים מבעלי התוס' (ריש פ"ה תרומה כה-ו) ע הפסוק "שמן למאור בשמים לשמן המשחה ולקטרת הסמים", וז"ל, תימה שכל הפרשה בצרכי בנין חוץ מפסוק זה שהוא צורך שלחן גבור, ואינו אומר חטים ללחם הפנים וכבשים לתמידן ועצים למערכה.

8a

בפרשת תצוה לא נזכר ענין ההדלקה שיהיה במנורה דוקא כיון שלא באה מצות הנרות אלא כמלפני העמדת הבית לגמור מלאכת המשכן
וז"ל אה שזוהו גם ביאור הפסוקים במה שכתב הרמב"ן שבפרשה זו נזכרו רק הנרות ולא נזכרו מצות הדלקת המנורה, ורק בפרשת אמור נזכר ענינה של הדלקה במנורה, כיון שלא באה מצות הנרות בפרשת תצוה כלפי מצות הדלקה אלא כלפי העמדת הבית לגמור מלאכת המשכן, וענין זה הוא מצד הנרות עצמן ואינו שייך למנורה דווקא. כיון שעיקר הענין של העמדת הבית הוא הנרות עצמן ולכן היה ס"ד שאם אין מנורה יש ענין בהדלקת המנורה וכלפי זה נתבאר בתורה שענינה של מצוה זו הוא בדווקא בהדלקת המנורה.

יש לומר, ששלשתן צורך בנין הן, שמן המשחה שבו נמשחו ונתקדשו כל כלי המשכן, וקטרת נמי שכן דרך מלכים שמבשמין להם הבית קודם שיכנסו לתוכה, וכ"ש לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, וכן מצינו שע"י הקטרת שכניה נראית, דכתיב וסכה ענן הקטרת, וכתיב כי בענן אראה, ושמן למאור שכן דרך המלכים להדליק נר לפניהם קודם שיכנסו לבית, ואע"ג דלאו לאורה הוא צריך מ"מ הוא כבוד של מעלה, עכ"ל.
נמצא דהמנורה ונרותיה הם שלימות הבנין, והיות שבמעשה הדלקת המנורה נשלם המשכן על כן בא ציווי ההדלקה אחר סיום צווי מלאכת המשכן.

6

הסדר של קידוש אהרן ובניו לכהונה בא לאחר מעשה המנורה שהיא גמור מלאכת המשכן ולפי"ז נראה לבאר מה שהבאנו דברי רש"י "ואתה הקרב אליך - לאחר שתגמור מלאכת המשכן" ונתקשינו למה בא הסדר של קידוש אהרן ובניו לכהונה רק לאחר מעשה המנורה, ולפי דרכינו הוא מביאר היטב, שרק לאחר מעשה המנורה שהיא גמור מלאכת המשכן כיון שהוא העמדת הבית להיות למשכן להשראת השכינה אז הגיע השלב השני להעמיד את קדושת הכהונה לעבודת המשכן ע"י הבגדי כהונה והקידוש של אהרן ובניו לכהונה ע"י קרבנות המילואים, ואחרי זה נשלמה השראת השכינה בבית ע"י הקרבת

רמ"ו 6 7 313 כן לקח דוד • תצוה

מצות הדלקת המנורה - להגדלת הבית לכבוד ולתפארת ולבאר הדברים נקדים דברי החינוך (מצוה צ"ח) שכתב בשרשי מצות עריכת המנורה "שציוונו הי"ת להיות נר דולק בבית הקדוש להגדלת הבית לכבוד ולתפארת בעיני הרואים", ומבואר בדבריו דשורש מצות הנרות הוא להעמדת גדלות הבית וכבודו ובדרך זו מצאנו ג"כ בדעת זקנים לבעה"ת (ריש פרשת תרומה) שהענין שנזכר השמן למאור

בתרומת המשכן ולא החיטים ללחם הפנים והכבשים לתמיד הוא משום שהמנורה צורה הבית, שכן דרך המלכים להדליק נר לפניהם קודם הכניסה לבית.

Chasam Sofer explains²⁴ that there are two sides to the Menorah. One, it is a part of the Mishkan. The Mishkan functioned as a complete organ-ism; if one part is missing, all of the avodah is incomplete.

The second side is that there is a mitzvah to light the Menorah, regard- less of whether there is a fully functional Mikdash, and even outside of the Mikdash itself, if need be. This is why the Chashmona'im began lighting the Menorah even before the Beis HaMikdash was fully functional, and did so in the courtyard of the Beis HaMikdash, not in the Kodesh. In this aspect, the Menorah represents Torah.

As a part of the avodah in the Mishkan, the Menorah is no longer here. (As a representative of the light of Torah, on the other hand, the Menorah remains eternally. That is why we have a mitzvah, even in galus, that serves as a remembrance to the Menorah — Chanukah.

But isn't the Aron the representative of Torah? The Aron and the Menorah function together. As the repository of the Luchos, the Aron rep-resents Torah Shebichsav. The Menorah, with all of its ornamental details, represents Torah Sheb'al Peh, where each soul contributes its beautiful detail.

The Menorah is lit to shine at night. This represents that the Torah Sheb'al Peh shines especially bright in the night of exile. In fact, immediately after the Churban, Torah Sheb'al Peh began blossoming, under the leadership of Rabi Akiva and his colleagues who began organizing the Mishnah.

12

68 | Ka'asher Tziva Hashem R' Gurfinkel

too, a person who has kavanah "turns" their thoughts and directs them upwards, towards Hashem.⁷⁹

The passuk says אני ה' חקר לב בְּחַן קְלִיֹּת — I am Hashem, Who searches the lev (i.e., our innermost parts) and examines the kelayos (i.e., our core motivations).⁶⁹ Hashem knows the thoughts of man; He sees whether a person had kavanah in his actions or not and He rewards him based on how much kavanah was present. The absence of kavanah is strongly felt in the Heavenly worlds above.

In this vein, David HaMelech admonished his son Shlomo, saying כי חקרת כל לבבות דורש ה' וְקַל יִצֵר מַחְשְׁבוֹת מִבְּרִין — For Hashem investigates all minds and He understands every inclination of thought.⁸¹ Hashem searches our thoughts to see if we are thinking of Him and knows if we are doing His mitzvos with the right kavanah.

Perhaps we can relate to this idea through the following parable:

A kallah who receives a bouquet of roses from her chassan will immediately look to find the card that he wrote to her attached to the bouquet. If she does not find it, she will surely be disappointed. The flowers may be beautiful, but what she really wanted was to read a heartfelt message from her chassan!

Similarly, if we send a mitzvah to Hashem but fail to attach the kavanah — that it is being done for Him — then the connection that the mitzvah was supposed to cultivate will be sorely lacking.

13

70 ILLUMINATING OUR DAY R' Zucker

The main tikkun of the universe is the unification of the Heavens and the Earth. The luchos were to have sealed this union. Shabbos is a time which manifests this union. The life mission of

our forefathers was to bring the Heavens and the Earth together. The tohu va'vohu and darkness disappears when the union is brought about and light prevails.

In Man, the soul and body, brain and heart, connect, corre- sponding to chayei olamim, eternal life. Looking at the Mishkan, all of these points are modeled, making it a true world of tikkun.

בפסוק (שמות כז. כ) "להעלות נר תמיד", התקשה רש"י, שהרי למעשה לא דלקה ממנורה 'תמיד' אלא רק בלילות, וכתב רש"י "כל לילה ולילה קרוי 'תמיד'". כלומר, תמיד אינו בהכרח עשרים וארבע שעות שבעה ימים בשבוע, אלא כל מציאות ומתמידה בקביעות, אפילו כשהיא לסירוגין כל עוד וההפסקות קבועות, 'תמיד' קרא לה. עד כאן ביארנו דברי רש"י כפשוטם, אלא שמונח בהם גם סוד פנימי עמוק. אין המדובר דווקא על מצות המנורה והאור הבוקע ממנה, אלא על כל מצוות ה' שמקיים האדם. יש לעשות את המצוות בצורה כזו, שהאור העולה מן היה אור תמידי ללא הפסק ולא נצנוץ חד פעמי וגעי בלבד. הארת המנורה היתה ארה בעליונים, וכפי שדייק השפת אמת' במאמרים קודמים (עין תרל"א ד"ה 'במדוש י לאורה') מתוך שאלת חז"ל (שבת כב, א) "וכי לאורה הוא צריך" שמשמע בעליל שיש ה למנורה אור מאיר בשמי שמים, אור המאיר בעליונים הוא למעלה מן המצוה הוא מאיר באופן נצחי, ועשיית המצוות כולן צריכה להיעשות כך שאורן יהיה נצחי.

11

ב'ספר הזכות' לבעל 'חידושי הרי"מ' ז"ע מובא (בהעלותך ד"ה 'במדוש'), שמתוך שר המערבי אינו כבה לעולם, מוכרחים לומר שכאשר נגנזה המנורה נגזו הנר המערבי בעודו דולק, ומכאן שאור המנורה דולק אף בימינו אנו הסוד הגנוז בדברים הוא, שאור המנורה הוא נצחי. גם כאשר חרב הבית ונגנזה המנורה, האור עדיין מאיר. כאמור, המנורה המדוברת אינה דווקא מנורת המקדש בלבד, אלא מלמדים הדברים על אור המצוות כולן. על ידי כל מצוה ומצוה ניתן להאיר בעליונים, על ידי כל מצוה ומצוה ניתן לעורר את הארת המנורה העליונה, וזו, ורק זו היא הדרך הנכונה בעשיית מצוות ה'.

ויש להוסיף ולדייק את הנרמז בדברי רש"י "כל לילה ולילה קרוי 'תמיד'". לילה הוא זמן הגלות וההסתר פנים, ובאמת אור המנורה ממשיך ודולק ומאיר בכל לילה לילה. בכל גלות ומיצר שנתונים בו ישראל, גם לאחר שחלפו אלפי שנה מגיגית ומנורה, גם כשחשכת הלילה קשה ועבה מנשוא, עדיין מנצנץ באפילה אור המנורה מכוחו יכולים להאיר באור גדול ולגרש את החושך לתמיד.

14

MODELING THE CONNECTION

The Gemara, (Kesuvos 5a) reads as following: "Bar Kafra ex- pounded, "The deeds of the righteous are greater than the deeds of (creating) the Heavens and the Earth. Regarding the cre- ation of the Heavens and the Earth, it is written אַף יְדֵי יְסֻדָּה אֶרֶץ אַף יְדֵי יִסְדָּה אֶרֶץ — also, My hand has laid the foundation of the earth, and My right hand has measured out the heavens (Yeshayahu 48:13). Whereas regarding the acts of the righteous it is written מקדש אדני כונוני ידך — sanctuary, my Lord, that Your hands estab- lished (Shemos 15:17)." Bar Kafra is pointing out that the building of the Mishkan is given more importance than the Creation, as it is described as being built by the two hands of Hashem, as it were, whereas the Heavens and the Earth are described as being created by only one hand respectively (each one by one hand).

The Gur Aryeh explains further: The Creation was also created with two hands; the right hand was used for creating the Heavens, and the Earth was created with the left. The Mish- kan — and the first and second Batei Mikdash as well — were created with both hands because they are the meeting point be- tween the Heavens and the Earth.

The Mishkan's main purpose was to serve as a passage to achieve a union between the Heavens and the Earth. It was built on Earth, but it contained all the elements from the Heavens. The Gemara (Yoma 15b) tells us that no matter which direction a Kohen wanted to go in the Beis HaMikdash, he was obligated to make a right turn. The Kodesh HaKodashim was built on land

ענין עשיית המשכן היחה להשרות שכינתו בתחתונים, כמו בתחילת הצריחה שהיחה השכינה שורה בתחתונים, וע"י העלו

של אדכ"ר נסתלקה השכינה, ועי"ז הי' לוי לעשיית משכן, ועשו לי מקדש ושכנתי בחוכם, שיהי השראת השכינה בכלל ישראל, ולכן כשנשלם המשכן הי' שמחה לפני ית' כיום צריחה שמים וארץ, כי צננו המשכן נשלמה כוונת הצריחה, כי בעת שהי' הקצ"ה אחד הי' חפץ לשכון בתחתונים ועכשיו צננו המשכן הי' מקום להשראת השכינה, ולכן מה שמלינו בחז"ל באבות (פ"ד) שאמרו בעשרה מאמרות נברא העולם, ואח"כ אמרו עשרה נסים נעשו לאבותינו במקדש אינו סתם מקרה שגיהס מספרם עשרה, אלא יש לזה מכון, כי במשכן ובמקדש

הי' גלוי העשרה מאמרות, וכמו שמבאר בספרי קדמונים שהעשרת הדברות הם הפנים של העשרה מאמרות, כי בשעת מתן תורה נתגלה ארך שכל הצריחה קיומה היא רק ע"י העשרה מאמרות, שכל רגע מהרה מחמיר הי' את הצריחה, ונתגלה העולם הי' דברך לז' צמים, ובמקדש שהיחה השראת השכינה בגלוי נתבררו אלו העשרה מאמרות, ואלו העשרה נסים שהם גלוי הנהגת הקצ"ה הצריחה, הם מצדדים העשרה מאמרות.

18 עשיית המשכן היא הכנת מקום עבור השראת השכינה, והשראת השכינה הוא התעוררות דלעילא, שהקצ"ה משרה שכינתו בחוף בניי, ואחר שהקצ"ה השרה שכינתו בחוף בניי נלעוו בניי לעבוד עבודה בהמשכן, וזה היא העבודה מלד האדם, וכמו אדכ"ר שהי' עובד בהעולם קודם החטא, וכדכ"ר לעבדה ולשמרה, ובי' אדם הראשון בצחינת הכהן הגדול העובד במשכן, כי אז הי' כל העולם כולו כמו משכן, מה שאין כן אחר החטא של אדכ"ר נסתלקה השכינה, ובשעת מתן תורה הי' תיקון לזה, ואחר חטא העגל נלעוו בניי לבנות משכן, ושהי' כה"ג העובד בחוכו, כי הכהן הוא כמו אדכ"ר, כי הוא האדם הנבחר, ומלאת כי פרשת תרומה היא ענין בנין המשכן שהיא הכנת מקום עבור השראת שכינתו בחוף בניי, ופרשת תלוי היא ענין העבודה מלד מעשה האדם, האדם השלם שהוא שולחו של כלל ישראל העובד במשכן וכמו שנתבאר.

במדרש (פלו"ד) ואחרי תלוי הכ"ד

belonging to the tribe of Binyamin because his name spells ben yamin, the son of the right. With His right hand, Hashem created the Heavens. The Beis HaMikdash was the meeting point of the Heavens and the Earth. It was located on the Earth geographically, but its essence was of the Heavens so the stress on yamin, right, was to feel the part of the Heavens in the Beis HaMikdash on Earth.

28

כתיב כי נר מצוה ותורה אור, נר פירושו הוא כלי שצו נותין השמן ופחילה המצוה הוא הכלי לקבל בו את האור של תורה, כי בכל מצוה צעפת שעושים המצוה עושים הכלי שיחא זיכולתו לקבל את אור התורה, מצות מטורה מיוחדת שהמצוה צעלמה היא ג"כ אור, שהנר והכלי של המצוה הוא כולו אור, ובכל מצוה יש ענין של אור, אך מצוה זו של מטורה מיוחדת שהיא כולו אור, שבמצוה זו יש זיכולת האדם

לעשות זה האור, ועי"ז זה האור הגדול של המטורה זוכים לאור מלמעלה, והוא בצחינה של באורך נראה אור.

ובזה יבואך דברי המדרש בפרשת נשא שכתר שם עובד מרמז על המטורה, כי יסוד המטורה מורה על ענין מעשים טובים.

על ענין העבודה שצא מלד מעשה האדם, ומעשים אלו שהם נקיים לגמרי, מעשים שהם כולו אור - לעכעוע מעשים - מעשים שהם שמן זית זך, בלי שום שמרים, ולכן המטורה דייקא הוא כנגד הכתה שם טוב.

19

(איוב י"ד) תקרא ואני אענך למעשה ידך חכסוף, נד' דברים נחאה הקצ"ה למעשה ידיו, ואין חכסוף אלא לשון תורה שניא כי נכסוף נכספה, וכספה וגם כלה נפשו, וכו', ומאיר לעולם דכתיב והארץ האירה מכבודו ואמר לישראל ויקחו אליך שמן זית זך היו למעשה ידך חכסוף, ובמדרש הנחומא איתא "אמרה כנסת ישראל לפני הקצ"ה רבש"ע כל מה שאתה גזר עלי אני מקיימת אלא למעשה ידך חכסוף, אחת מאיר לכל העולם ואחת מצוה להעלות נר חמוד וכו' אמר הקצ"ה חביב עלי גרות שאהרן מדליק מן המאורות שקצעתו צמים" עי"ש. במדרש מביא כמה משלים כענין זה, שהקצ"ה שהוא עשה את כל העולם, ורואה דייקא את מעשה ידיו של האדם, שהקצ"ה בעת הצריחה הנית כזיכול חלל שיהי מקום למעשה ידיו של האדם, כי למעשה ידך חכסוף, שהקצ"ה מתאורה למעשה ידים של האדם, וככל המשלים שמבוארים שם במדרש, והיינו שענינים אלו מורים יש מקום בעולם עבור העבודה של בני אדם, והקצ"ה רואה דייקא בהמעשה ידים של האדם.

20

עבודה תצוה - זכור

עבודת

רבו

21

יתברך, כמו שאמרו חז"ל (שנת פ"ח ע"א) הדר קבלוה זימי אחשוורוש, שנאמר קימו וקבלו היהודים עליהם, ופרש"י הק' הדר קבלוה, מאהבת הנס שנעשה להם, והיינו כי האהבה והחשק בקיום התורה והמצוות, הוא היפך מכת הקרירות אשר המן הרשע הכניס בלצם, שהוא ענין התרשלות, בדרך כפייה, בלי אהבה וחשק, ולכן אחר אשר בני ישראל זכו להכניע ולאבד כמו של המן הרשע, אז הדור קבלו עליהם, לקיים התורה מתוך אהבה וחשק, היפך מכת הקרירות.

22

לבן בשנת שלפני פורים, אנו קורין פרשיות אלה, פרשת תלוי ופרשת זכור, שבה אנו מכינים נפשנו לקראת יום הפורים הצעל"ע, שזוכה לקבל עלינו עול התורה מתוך אהבה ורצון, לקיים כל המצוות מתוך דביקות והתלהבות, כמו

ואמר הכתוב, להעלות נר תמיד, נר רומן אל הנשמה, כמו שכתוב (משל"י כ"ד) נר הי' נשמת אדם, היינו כי כאשר יאיר צני ישראל כח הדעת דקדושה, יוכלו להליצי בקרצם אור הנשמה, לקיים המצוות באש קודש, לא בקרירות כמלות אנשים מלומדה, וזהו להעלות נר תמיד, שתמיד תצער בקרצם אור הנשמה, שיקיימו התורה והמצוות באש קודש דביקות ובהתלהבות, ועל ידי קריחת פרשה הזאת, מתעורר לבצנו לעבודת הימים הקדושים הללו, לעורר בקרצנו כח הדעת דקדושה של משה, שהוא כח הדביקות, ולהכניע בכת זה כח הדעת דקליפה של עמלק והמון, המקרר כח הדביקות מלצות בני ישראל.

23

וזהו עיקר השמחה שאנו שמחים בה זימי הפורים האלו, על שזימים אלו זכינו להכניע כמו של המן שרצה להכניס בלצנו כח הקרירות, וזכינו לקבל עלינו לקיים התורה והמצוות דביקות והתקשרות אליו

שאמרו חז"ל (מגילה ל' ע"א) שלכך מקדימים לקרות פרשת עמלק בשנת שלפני פורים, כדי להקדים זכירה לעשייה, כי אור הזה של קבלת התורה מתוך אהבה, הנמשך עלינו ציוס הפורים, מאיר כבר מיום השנת שלפניו, כידוע שהשנת הוא "מחלה למקראי קודש", פי שהוא המחלה וראשית לכל הימים טובים ולכל האורות אשר יאירו בשבוע הזה. וכמו שאמרו חז"ל

לבן זכרים אנו להמשיך אור השנת קודש לימי הפורים הצעל"ט, שנתה לקבל עלינו עול התורה מחדש מתוך אהבה ורצון כמו בזמן הנס ממש, כי הנס היא נחמי לכל דור ודור, וכמו שכתוב במגילה (ט"ו כ"ו) להיות עושים את שני הימים האלה ככתבם וכזמנם בכל שנה ושנה, היינו כי "בכל שנה ושנה" מתעורר כח הנס "כזמנם" ממש, היינו צאתו כח וצאתו אור כמו שהיה בזמן הנס, וכן כתיב שם, והימים האלה מזכרים ועששים בכל דור ודור וגו' ומי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים, וזכרם לא יקוף מזרעם, כל זה מרמז, שכל שנה ושנה ובכל דור ודור מתעורר כח הנס כמו בזמן הנס ממש.

ח.טז) ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר.

ובמגילה (טז:) אי"ר יהודה אורה זו תורה וכן הוא אומר (משלי ו, כג) "כי נר מצוה ותורה אור", שמחה זה יום טוב וכן הוא אומר (ראה טז, יד) "ושמחת בחגד", ששון זו מילה וכן הוא אומר (תהלים קיט, קסב) "שש אנכי על אמרתך", ויקר אלו תפילין וכן הוא אומר (תבא כח, י) "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך", ע"כ. ולפי פשוטו משמע שעד שעת הישועה לא היו עוסקים בדברים הללו, וקשה שהרי מעולם לא שמענו שגזרו שלא לקיים את המצוות.

ויש לפרש שהרי בודאי היו להם תורה ויום טוב ומילה ותפילין גם לפני הישועה, אבל

היתה התורה בלי אורה (ועי מגילה כח. דשמעתא בעא צילותא כיומא דאסתנא), וגם היה היום טוב בלי שמחה, המילה בלי ששון (שאמרו בלבם הרי הבן בין כך ובין כך לא יחיה ולא יכנס לתורה לחופה ולמעשים טובים), והתפילין בלי יקר (שהרי לא היו עמי הארץ יראים מהם). ואחר הישועה נהפוך הוא, וליהודים היתה תורה עם אורה, יו"ט עם שמחה, מילה עם ששון, ותפילין עם יקר.

26 מסילות בלבבם

בין אור לחושך

ידוע המשל למלך אחד שביקש לבחון כשרון יכולתם של עבדיו, וצויה על כל אחד מהם למלא חדר מסויים עם איזה דבר שרוצים, ומי שיצליח למלא את החדר עד תכלית מדת הקבולת שלו יבא על שכרו. כל אחד מהם ניסה בדברים שונים, האחד הכניס שם הרבה קש, והשני שפך עפר הרבה דרך חור שעשה בגג, עד שבא פקח אחד והכניס שם מנורה עם שמן זית * ופתילה והדליק בו את האור, והראה למלך איך שמילא את החדר כולו באור.

והנמשל הנלמד מזה הוא, דאמנם הגדלת והרחבת ישות גשמית היא ביחס לערך הכמות שבו, אבל התפשטות מציאות רוחנית אינה תלויה כלל במדת הכמות, בדומה לאור גשמי אשר "המעט מן האור דוחה הרבה מן החושך" (הוכח הלבבות יחוד המעשה ה), ונתמלא כל הבית אורה על ידי נר קטן אחד.

זה סוד הדברים כאן. משקה הנסחט מכל פרי יש בו שימוש גשמי לרוות נפש צמאה, לכן זה תופס מקום בתוך החפצא

של הפרי, לא כן כח המאור שבשמן זית, בהיות והוא משמש להאיר, והפצת האור על פני שטח נרחב הרי אינו נמשך מריבוי הכמות, לכן גם כח זה שבו הוא טמון ונעלם מבלי לתפוס מקום במציאות הגשמית של הפרי, וממילא אינו יוצא מכח אל הפועל להיות דבר ממשי עד שעובר כל תהליך הכתיחה ונשתנה למציאות אחרת.

ובהשוואת הנמשל אל המשל, אנו למדים לדעת שהכח הגדול שיוצא אל הפועל בעבודת השי"ת תלוי בנקודת האור שבו, לא משנה כל כך מדת הכמות של תורה ותפלה ומעשים טובים כמו מדת תוכנם הפנימי, עד כמה הם גדלקים ומאירים ברשפי אש שלהבתיה. כי גם אחרי הוצאת השמן מהזית עדיין צריך להאחז בו את האש בשביל לגלות ולהוציא את כח האור שבו.

ובכן, יכול להיות אחד שלמד כל התורה כולה, ומתפלל באריכות ובתנועות הגוף, ומרבה בהידורי מצוות, אבל אם כל כולו גופני ואינו מעלה אור איננו מצליח לגלות את החלק האלוקי שטמון בו. מאידך יכול להיות אדם שטרם ויגע בעשיית אינו מצוה קטנה והוא משקיע בה כל הרמ"ח

והשס"ה, ובכך מאיר ובה באור הנשמה שנתגלה בו, באור המאיר מסוף העולם ועד סופו.

[להקריב לו קרבן ויעשה רצוני, לפי שהוא צריך לך ואשחדנו — רש"י] לא לרצוני אתם זובחים אלא לרצונכם אתם זובחים, [כלומר לא להנאתי וכו', אלא לרצונכם לצורך עצמכם לקיים מצוותי שתחא כפרה לכם בכך — רש"י], שנאמר לרצונכם תזבחנהו, ע"כ; מבואר מכאן שה' אפשר להעלות על דעת הזמן העם שהקב"ה צריך ורוצה שיקריבו לפניו קרבנות ולהביא לו

דורות, וכמו שכתב הרמב"ם בספר מורה נבוכים (ה"ג פ"ב) וז"ל: מלפנים חשבו כל עמי הארץ שהאלקים יחפוץ בקרבנות, ויגדלו בעיניהם המעשים האלה וידמו בלבבם כי בלעדם אין דת ואין עבודת אלקים כו' עיי"ש, — וכדי להוציא מלבם טעות זה באו כמה כתובים ומאמרים לבטל הדעה הטועית הזאת ולהעמידם על האמת, שמעצם הקרבן אין מגיע להש"ת שום הנאה הלילה, וכמו שאמר (שמואל א' ט"ו) החפץ לה' בעולות כשמוע בקול ה'. הנה שמוע מובה טוב להקשים מחלב אלים, לכן

29

והנה בענין העלאת המנורה והדלקת הנרות

באהל מועד ובבית המקדש, בודאי שאי אפשר להעלות על דעת מי שהוא שהדלקתם היא ח"ו לצורך ולהנאת הש"ת להאיר לפניו, ועל זה אמרו בגמרא (שבת, ע"ב ב, ובמנחות פו ב) וכי לאורה הוא צריך והלא כל ארבעים שנה שהלכו ישראל במדבר לא הלכו אלא לאורו — והיינו שכולם ראו בעיניהם ממש שהקב"ה מאיר להם לישראל בעמוד האש לילה בכל מקום הנייתם ונסיעתם כל אותן ארבעים שנה שהיו במדבר, וכמו שאמר משה לפני הקב"ה בתפילתו (במדבר י"ד) ושמעו מצרים וגו' אשר עין בעין נראה אתה ה' וענגד עומד עליהם ובעמוד ענן אתה הולך לפניהם יומם ובעמוד אש לילה * — ומסיק שם הגמ' אלא עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל, מאי עדות, זו נר מערבי שנותן בה שמו כמדת חברותיה וממנה ה' מדליק ובה היה מסיים, עיי"ש, ובמדרש בפרשה זו אמרו: לכן אמר הקב"ה למשה וקחו אליך שמן וית זר, לא שאני צריך להם, אלא שתאירו לי כשם שהארתי לכם, למה, כדי להעלות אתכם בפני כל האומות שיהיו אומרים ישראל מאירים למי שמאיר לכל, ועיי"ש שהביא על זה משל מסומא ופיקח.

30

ובכן בהיות ישראל במדבר ידעו נאמנה כי אין הם צריכים להאיר להקב"ה, וכי עצם הדלקת הנרות שם בהיכל, היא מן המצוות שהם בגדר חוקים, ואם ניתן בה טעמים הם רק טעמים צדדיים, היינו לכבוד ישראל תהי' להם לעדות שהשכינה שורה בתוכם, כדברי הגמ', או כדי להעלות אותם בפני האומות שיאמרו שישראל מאירים לפני מי שמאיר לכל העולם, כמו שאמר המדרש, אבל בשום פנים ואופן לא ה' אפשר להעלות על הדעת כי הש"ת צריך שישראל יאירו לפניו בהיכלו; אולם, בדורות הבאים כשיכנסו לארץ, ויסולקו עניי הכבוד שהיו

31

עליהם יומם, ועמוד האש לילה, והעולם יתנהג כמנהגו, וכדי שגם או ידעו לנכון שאין הקב"ה זקוק לאורם הלילה, אלא המצוה היא לכבודם ולצרכם של ישראל, כמו בזמן שעמוד האש היה מאיר להם — לכוונה זו אמר כאן הכתוב: „חוקת עולם לדורותם“, היינו דגם לדורות הבאים תהי' מצוה זו לכם לחנך, בלי טעם המובן לכאורה מהדלקת נרות שהיא להאיר את הבית לפני מי שנמצא שם, כי לא לאורה הוא צריך, ועל זו הכוונה סיים, מאת בני ישראל, לומר, שהדלקת הנרות תהיה לכם להוראה, שכל

מה שבא אלי מאת בני ישראל, הן מה שנותנים לי או מה שעושים בשבילי, כולם הם רק בבחינת הדלקת הנרות הללו, שאי אפשר לחשוב עליהם כלל שזה הלילה להנאתי, אלא להנאתכם ולכבודכם.

ומטעם זה כתבה התורה כאן ענין הדלקת הנרות, אע"פ שאין כאן מקומה, כמו שהענינו לעיל, משום שרצה לצוות בכאן את ימשה שיקריב את אהרן ובניו מתוך בני ישראל למנותם להיות כהנים לה', ולעשות להם בגדי כהונה ולמלא את יום בזה להקריב קרבנות ולשרת בקודש להקטיר אשה ריח נחת לה', וכל הענין הנאמר בפרשה זו, וכדי שלא להעלות על הדעת שהקב"ה יחפוץ בקרבנות מפני שצריך להם חלילה, ולכן בחר באהרן ובניו וצוה להם לעשות בגדי קודש שבהם ישמשו וישרתו במקרבת הקרבנות להנאתו ה"ו לכן כרו לבטל יבאם מתייבשה זאת הקרים בענין מצוות הדלקת

32

הנרות, אשר במצוה זו אי אפשר לחשוב כלל שהיא לטובת ה' להאיר לפניו שיהי' הש"ת הוא המאיר ובא להם ע"י עמוד האש, והאור היה כ"כ גדול וחזק עד שהיה חודר ונכנס לתוך הכלים והיו רואים מבחוץ מה שנמצא בפנים הכלי, כמו שהביאו התוספות (שבת כ"ב ב) ובמנחות פ"ו ב') מברייתא דמלאכת המשכן, ומכל זה היה מוכרח שקצוה זאת היא רק לטובתו ולכבודם והנאתם של ישראל, ומצוה זו על הכלל כולו באה ללמד שגם כל הצווים אשר נצטוו מעשיו, הן בבחירת כהנים משרתי ה', והן בעשיית הבגדים המיוחדים להם, והן בהקרבת הקרבנות ושאר עבודת הקודש אשר ישרתו לה', כולם הם רק לטובתם והנאתם וכבודם של ישראל, והנרות הללו מעידות ומאירות על כל עבודת המשכן והקרבנות, ומטעם זה מקומה כאן, וזה שסיים ואמר חוקת עולם לדורותם מאת בני ישראל, ומבואר.

33 The Power of a Vort.

A Midrash (*Shemos Rabbah* 36:2) offers a different approach. By instructing us to light the Menorah, says the Midrash, Hashem was "uplifting" us. He was saying, "I don't need the light, but just as I lit up the path for you in the Wilderness, you should now provide light for Me."

What's "uplifting" about this?

This Midrash provides us with a deep insight into human nature. When Reuven does a favor for Shimon, and Shimon thanks him, Reuven's response will often be, "Nah, nothing to thank me for." In Yiddish, the expression goes, "*Nisht dah farvos.*"

In theory, that response sounds so gracious. What a great guy Reuven is: not only did he do a favor, but he deflected the thanks. A truly magnanimous soul!

Rav Yeruchem Levovitz, the *Mirror Mashgiach*, theorizes that Reuven may not be the magnanimous soul he makes himself out to be; in reality, he may be harboring a less-than-pure motive for brushing aside the thanks.

The recipient of a favor naturally feels as though he "owes" something in return to the giver. By expressing his gratitude, he "repays" that debt, to some degree. When the giver deflects the thanks, deep down he might be intimating, *Don't thank me. Thanks isn't enough — you owe me one.*

Hashem, to Whom we are truly indebted for everything we have, allows us to do Him a "favor" in return, providing Him with light — and even asking for it as though He benefits from it — so that we can feel as though we are paying back the debt we owe Him for lighting the way for us in the Wilderness. That is the truly gracious way of acting toward the recipient of a favor. (R' Frank)

Hashem allowed us to "repay" the light He provided for us so we would feel uplifted and not indebted.

We should emulate Him and grant others the same kindness.

36 480 DIMENSIONS IN CHUMASH R' Bernstein

The parshiyos of Terumah and Tetzaveh are dedicated to the building of the Mishkan and the making of the priestly garments. It seems strange, therefore, that the verse should interject at this juncture with the specifications of one of the mitzvos of the service in the Mishkan. Indeed, other mitzvos, such as the Ketores (incense) and the Lechem Hapanim (show-bread) are discussed later on. Moreover, the lighting of the Menorah itself is discussed in detail at the end of Parshas Emor, seemingly rendering the entire mention of how to light the Menorah here redundant!

The Kli Yakar explains that these verses are indeed relevant to the parsha of building the Mishkan, for they are not discussing the mitzvah of lighting the Menorah per se, but rather its role in contributing to the basic definition of the Mishkan itself.

The Mishkan is referred to as "Mishkan HaEdus—The Mishkan of Testimony," which the Sages explain to mean that the Mishkan constitutes testimony that the Divine Presence resides among Israel. The entity which embodies this testimony are the Luchos that reside in the Aron inside the Holy of Holies—which are referred to as such in the next verse: "בְּאֵהָל מוֹעֵד מוֹחֵץ לְפָרֶקֶת אֲשֶׁר עַל הָעֵדֻת"—In the Tent of Meeting outside the Partition, which is over the Testimony." However, the very fact that the Luchos are blocked from view renders them unable to function visibly as testimony! That role is fulfilled, instead, through the Menorah—more specifically, through one of its lights. As we know, although the middle lamp received the same amount of oil as the other lamps, enough to burn through the night until morning, it miraculously continued to burn for the entire next day until the time for lighting the following evening. The Gemara explains that this miracle represented "testimony to the entire world that the Divine Presence resides among Israel."

For this reason, in contrast to the section in Parshas Emor that states: "וְהִעֲלָה אֶת נֵרֹתֶיהָ"—And he shall kindle its lamps," our verse makes reference only to the "neir tamid—continual lamp." For while the mitzvah of lighting the Menorah involves all of its lamps, the testimony of the Menorah as is relevant to our parsha centers on one particular lamp which gives visible expression to the definition of the Mishkan as "the Mishkan of Testimony!"

37a

השכינה בישראל על ידי עדות הנר המערבי, ולכן נסמכה למלאכת המשכן, ואילו בפרשת אמור נאמר ציווי הדלקת הנרות כחלק מעבודת המשכן. וכעין זאת כתב הכלי יקר (כאן), ואף הוכיח כן מכך שבפרשתנו הוזכר הנר המערבי במיוחד, שהרי נאמר בה "להעלות נר תמיד" שהוא

הנר המערבי, לעומת פרשת אמור שנאמר בה "יערך את הנרות".

שולחן בצפון ומנורה בדרום, אמר ר' זיקא אמר ר' אלעזר: לא לאכילה אני צריך, ולא לאורה אני צריך. ייעש לבית חלוני שקופים אטומים (מלכים א', ו') - תנא: שקופין [מבפנים] ואטומים [מבחוץ], לא לאורה אני צריך.

מחוץ לפרכת העדות באהל מועד - עדות הוא לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל, ואם תאמר: לאורה אני צריך, והלא כל ארבעים שנה שהלכו ישראל במדבר לא הלכו אלא לאורו! אלא עדות היא לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל. מאי עדות אמר רבא: זה נר מערבי שנותנין בה שמן כנגד חברותיה, וממנה היה מדליק ובה היה מסיים ע"כ.

כלומר, הבורא אינו נצרך כלל להגיע לאור שאנו מדליקים, ומכל מקום ציוונו להדליק את הנרות, משום שכבודו של מלך הוא, אבל בעצם הבורא אינו צריך זאת, כי מלוא כל הארץ כבודו, והכל שלו.

וכך מובא בסעיף הראשון בשו"ע או"ח: "הגה: שויתי ה' לנגדי תמיד (תהילים ט"ז, ח'), הוא כלל גדול בתורה, ובמעלות הצדיקים אשר הולכים לפני האלהים, כי אין ישיבת האדם ותנועותיו ועסקיו והוא לבדו בביטו, כשיבתו ותנועותיו ועסקיו והוא לפני מלך גדול, ולא דבורן והרחבת פיו כרצונו, והוא עם אנשי ביתו וקרוביו, כדבורו במושב המלך.

כל שכן כשישים האדם אל לבו שהמלך הגדול הקב"ה, אשר מלא כל * הארץ כבודו, עומד עליו ורואה במעשיו, כמו שנאמר: אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם ה' (ירמיה כ"ג, כ"ד), מיד יגיע אליו היראה וההכנעה בפחד השי"ת ובושתו ממנו תמיד, עכ"ל. והיינו שעושים זאת משום כבוד הבורא, אבל הבורא אינו צריך לזה כלל, ולכן אמרה התורה בלשון "ויקחו אליך", לדעת שלא נצרך הבורא כלל לדברים אלו, והכל נעשה אך ורק לטובת עם ישראל והם אלו שנהנו מאותו אור.

37a

דרש דוד / תצוה ר' אבנר

שהלכו ישראל במדבר לא הלכו אלא לאורו, אלא עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל. כלומר, הנס הגלוי שהיה בבעירתו של הנר המערבי שהיה דולק מערב עד ערב, היה אות ועדות שהשכינה שורה בישראל.

מענה יתבאר היטב טעם סמיכותה של פרשת הדלקת המנורה לבנין המשכן וכליו, שכן תכליתה של כל פרשת תרומה בה נאמרה מלאכת המשכן וכליו לפרטיה, היא: יעשו לי מקדש ושכנתי בתוכם (שמות כה, ח), וכיון שהנר המערבי היה מעיד על השכינה השורה במשכן, לפיכך מיד בסיום הציווי על בנייתו של המשכן עצמו, ציווה התורה על הדלקת הנרות כדי להורות על מהות המשכן, שיש בו עדות להשראת השכינה במשכן. ונראה לומר שמטעם זה נפתחה הפרשה ב' החיבור, כדי להראות שהדברים קשורים זה בזה, מפני שנס הנר המערבי מלמד על תוכנו של המשכן ומהותו.

ונראה, שזהו ההבדל בין פרשתנו ובין פרשת אמור, שפרשתנו נאמרה כדי להורות על תכלית המשכן - השראת

שכינה בישראל בזמן הזה

לפי האמור, יש לבאר את דברי הרשב"ם והאבן עזרא (באן) שמצוה זו של הדלקת הנרות נאמרה בלשון "תצוה" להורות שנוהגת היא לדורות, וכפי שאמרו בתורת כהנים (צו פ"א): "אין צוה אלא וירח מיר ולדורות". ואף שבפשוט הכוונה היא בזמן שבית המקדש קיים, מכל מקום הלא מצונו שעבודת הקרבנות מתקיימת על ידי התפילה ולימוד פרישיות הקרבנות (עין יומא פ"ג ע"ב ומנחות ק"ג ע"א), ויש להבין כיצד מתקיימת עבודת הדלקת הנרות בזמן הזה, כאשר בעוונותינו הרבים אין לנו מקדש ומנורה?

ונראה, שאמנם חיוב הדלקת הנרות בפועל אינו קיים בימינו, כשאר מקדש ומנורה, אבל מהות הציווי של הדלקת הנרות, דהיינו לגלות ולהודיע את השראת השכינה הנמצאת בכלל ישראל, נוהג אף כיום, כאשר זוכים אנו לראות בפריחת עולם התורה והתעצמותו, ורואים אנו עין בעין כי חפץ ה' בעמו. זוהי בחינת הדלקת הנר לדורות - לראות ולהודיע בכל עת על השראת השכינה בישראל.

לעיתים אף מתרחשים לנגד עינינו מהלכים מעל גדר הטבע המעידים על השגחת ה' המיוחדת בישראל, ועל כך אמר

הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל, ראש ישיבת מיר, שכאשר רואים אנו ניסים אלו המעידים על השגחת ה' בעם ישראל, עלינו

להודיע ולפרסם בשער בת רבים, כי לא נטש ה' את עמו, וכי השכינה שורה בישראל עד עצם היום הזה.

אלה הם בקיצור נמרץ דרכי ההשגחה העליונה. עלינו להתלמד, להאמין ודראות השגחתו והנהגתו ית' בכל מאורע: חיים ומות, בריאות ומחלה, ילדים ועקריות רח"ל, השתדלות מוצלחת והשתדלות בלתי-מוצלחת. אולם, יש בזה מקום להזהר שלא לערבב את התחומים: תחום ההשגחה העליונה ותחום חיובנו להשתמש בשכלנו להכריע במעשינו. לדוגמה: הנפגש עם בת לשם שידוך מוכרח להכריע בשכלו והרגשתו אם היא מתאימה לו, ואין לו לצפות לסימן מאת ההשגחה העליונה אם היא רוצה בשידוך זה אם לא. הרי לזה נתן לו הקב"ה את השכל שהוא יוכל להכריע בעניניו! תקיפה עלינו הכרעת החו"ל בענין זה, שכתב:

"הנכון, שנעשה מעשה מי שיאמין, כי המעשים מונחים לאדם, ייגמל ויענש עליהם, ונשתדל בכל אשר יועילנו אצל הבורא בשני העולמים, ונבטח באלקים בטחון מי שהתברר אצלו, כי ממשלת כל המעשים והתנועות והתועלת הנוק בגזירת ה' ורשותו ובמאמרו, וכי לא ית' הטענה הניצחת על האדם, ואין טענה לאדם על האלקים ית'" (שער עבודת האלקים פ"ח).

הרי אנחנו חייבים לעשות ולהתנהג כפי הכרעת עומק שכלנו, ועם זאת עלינו לדעת כי התועלת והנוק, ההצלחה ואי-ההצלחה, הן רק בידי השי"ת. ההתלמדות למעשה בענין האמונה בהשגחה העליונה היא, שנתרגל בכל יום, כשאנו שומעים או קוראים על מאורעות שקרו, לטוב או למוטב, שנתעורר

מיד לדעת כי מאת השם היה הדבר שהוא ית' הטוב והמטיב והוא דיין האמת, ויש להתעורר בזה כמה פעמים ביום ובתחילת סדר לימוד המוסר יש לזכור ולעין אם אמנם התלמדנו בזה במשך היום. אין כאן המקום להיכנס לעניני הבטחון בה' — על זה תבוא בע"ה מערכה שלימה בשער הרביעי. כאן הגנו עוסקים באמונה בהשגחתו ית', אשר על זה כתב הרא"ש באורחות חיים סי' כו:

"לבטוח בה' בכל לבבך ולהאמין בהשגחתו הפרטית, ובוה תקיים בלבבך היחוד השלם בהאמין בו כי עיניו משוטטות בכל הארץ ועיניו על כל דרכי איש ובוהן לב וחוקר כליות, כי מי שאינו מאמין באשר הוצאתיך מארץ מצרים — אף באנכי ה' אלקיך אינו מאמין, ואין זה יחוד שלם, כי זה הוא סגולת ישראל על כל העמים, וזה יסוד כל התורה-כולה".

אין ספק כי בהתחזק אמונת ההשגחה באדם, תשתנה כל צורת התנהגותו. רק על ידי אמונה חושית בהשגחה יוכל להגיע למצב שבישיבתו, תנועותיו ועסקיו הוא יהיה "לפני מלך גדול". דווקא אמונה זו היא "סגולת ישראל ויסוד כל התורה כולה". אי לזאת, יש להמשיך בהתלמדות זו תקופה ממושכת, עד שאמונת ההשגחה תיהפך לקנין בנפש.

41
נתיבות   תצוה   **שלום**

וי"ל דהנה אחז"ל (תגיגה יב.) אור שברא הקב"ה ביום ראשון אדם צופה ומביט בו מסוף העולם ועד סופו, כיון שהסתכל הקב"ה שאינו כדאי להשתמש בו רשעים עמד וגזו לצדיקים לעתיד לבא. האור הקדוש הזה הוא אשר נברא בדבר ה' בראשית הבריאה ויאמר א' יהי אור ויהי אור. אור זה אינו אור גשמי כדוגמת המאורות שנבראו ביום רביעי, אלא הוא אור אלקותו ית' אשר האיר בכל העולם, וע"ד שכתוב (ישעיה ס) לא יהיה לך עוד

השמש לאור יומם ולנוגה הירח לא יאיר לך והיה לך ה' לאור עולם. ונברא האור בראשונה כי בלי אור אלקותו ית' אין קיום לבריאה. וגם כשראה הקב"ה שאינו כדאי שישתמש בו רשעים, לא סילקו אלא שהוא בבחי' טמיר וגניז. וכל' הוזה"ק (ח"ב קמח): אלמלי אתגניז מכל וכל לא קאים עלמא אפי' רגעא חדא, אלא אתגניז ואודרע כהאי זרעא דעביד תולדין וזרעין ואיבין ומיניה אתקיים עלמא. והיינו שבדאי לא שייך אצלו ית' חרטה וטעות, שהוא צופה כל העתידות ומגיד מראשית אחרית, אלא זו היתה באמת מתחלה הכוונה העליונה, שאת אור האלקות ישיג רק מי שראוי לאור הזה, וזה שעמל ומתייגע להשיג את האור, ואילו מי שאינו ראוי

ועד ששי: אין "מקרים"

מן הנסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בנסים הנסתרים שהם יסוד התורה כולה, שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכולם נסים, אין בהם טבע ומנהגו של עולם, בין ברבים בין ביחיד; אלא אם יעשה המצוה — יצליחנו שכרו, ואם יעבור עליהם — יכריתנו ענשו: הכל בגזירת עליון" (רמב"ן, סוף בא).

אין מקרה בעולם. כל מאורע בא בגזירת עליון. כאן המקום לברר לעצמנו ניין ההשגחה העליונה.

- א. חוקי הטבע קבועים וקיימים מאז מעשה בראשית. אין הקב"ה יוצר כל רגע מחדש את החוק של משיכת כדור הארץ, לפיו נופל כל דבר למטה, לארץ, ולא למעלה, וכן כל שאר חוקי הטבע.
- ב. החיות והקיום של כל הנבראים הוא שפע אלקי המתחדש כל רגע ורגע ממש בגדר בריאת יש מאין. כל עוד שהקב"ה רוצה בחיים וקיום, שפע זה יורד על הנברא.
- ג. הקב"ה יודע ומכל תנועה קלה שבקלות של כל נברא בכל רגע ממש. אם עלה נושר מהעץ — הקב"ה יודע מזה. והוא, כי הוא ית' ממלא את כל העולם כולו כמו שהנשמה ממלאה את כל הגוף ולית אתר פנוי מיניה, "אתה ידעת שבתי וקומי, בנתה לרעי מרחוק" (תהלים קלט). וידיעתו ית' היא נצחית וקיימת לעולמים.
- ד. הקב"ה מנהיג את עולמו. הוא ית' רוצה בקיום העולם וחושב מחשבות לבלתי ידח ממנו נידח (ש"ב יד, יד), וההנהגה היא בדרך שכר ועונש, כדברי הרמב"ן הנ"ל, והבחירה בידי האדם. בזה יש חילוקים בין דבוק בהשם ובין מי שאינו דבוק.
- ה. הכוונה הכללית של הקב"ה בהנהגת עולמו היא, להביאו לגאולה האחרונה, והחכמה העליונה מצרפת כל המעשים של כל בני אדם שימשנו לתכלית זאת, גם רשעת הרשע ממששת בעלי-כרחו בדרך הנסתרת מהבנתו לקרב הגאולה. (הענין מתברר בהרחבה בדעת תבונות).

לזה ואינו עמל על כך לא ישיג את האור כמ' וימנע מרשעים אורם. וזהו ענין גנוז, שהאור הזה הוא טמיר וגניז ורק זה שמתייגע להשיגו זוכה ומתגלה לו האור הגנוז. וכדאיתא במדרש תנחומא פ' גח, שהאור שברא הקב"ה ביום ראשון גנוז לעמלי תורה, אלו שמיגיעים עצמם על התורה ומנדדין שינה מעיניהם ומונעים אכילה ושתיה מפייהם ועמלים בתורה, להם מתגלה האור הגנוז. והיינו שבשביל אלו המתגיעים על התורה נברא האור הגנוז.

והנה בית המקדש היה ענינו לרומם את כלל ישראל ולקדשו בקדושה עליונה ע"י כלי הקודש ועבודת המקדש. וי"ל דענין המנורה היה שבה גנוז וממנה נשפע האור הגנוז הקדוש הזה, שאור המנורה לא היה אור גשמי אלא האיר בה אור האלקות. וזה ב' דברי המדרש באור פני מלך חיים שהקב"ה יושב עם בשר ודם בנר, ונלמד זאת מהאמור אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות, שאם הכוונה לנר האמצעי נר המערבי היה צ"ל יאירו ששת הנרות, אלא שהכוונה אל מול פני המנורה היינו פנימיות המנורה, כביכול להשי"ת, שעצם המנורה היתה בחי' בינה שכינה עילאה שהיא מאירה בכל שבעת המדות, וממנה האיר לכלל ישראל אור האלקות, וזהו מבואר מדוע מעשה המנורה היה יותר קשה משאר מלאכת המשכן והוצרך שהקב"ה יעשה את המנורה, דמכיון שעצם המנורה היא אור השכינה, שממנה קבלו אור ה' הנרות והם האירו

לכל הכלל ישראל באור האלקות, ע"כ דוקא בה נתקשה משה בעשייתה, כי היו צריכים לאור הקדושה העילאית דייקנות מיוחדת יותר משאר מלאכת המשכן, כדי שיחול על המנורה האור העליון. ועפ"י המנורה היתה ענין שלגמרי למעלה מן הטבע, וע"כ גם היא נגנזה יחד עם שאר הענינים שלמעלה מן הטבע. ומבואר ג"כ דברי המדרש שהקב"ה אמר לאהרן שלך קיים לעד, ולומד זאת מדכתיב אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות. והב' כי אל מול פני המנורה, הכוונה כביכול לאור השכינה העליון, שזהו עצם המנורה. ומכאן שזה ענין נצחי, כי כשם שהקב"ה נצחי כך גם אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות הוא ענין נצחי שתלה הנרות במנורה. ושפיר יליף המדרש כי שלך קיים לעד, שכיון שהאור המאיר הוא אור אלקות ית' הר"ז נצחי וקיים לעד ולא שייך בו חורבן. וזה דאיתא בחז"ל (שבת כב:) שגר מערבי היה דולק תמיד שעדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל, ולכאורה מדוע המנורה היא עדות לזה יותר משאר נסים שנעשו בכלי המקדש. אלא משום שהמנורה ענינה אור האלקות שהאיר בה מפני המנורה, שהקב"ה יושב בה מול בשר ודם, וזהו עדות שהשכינה שרויה בישראל.

לחיות. וכמ"כ לכלל ישראל אין זכות קיום בלי אור האלקות. לכן אור המנורה הוא ענין נצחי, וגם כשחרב בית המקדש וניטלו כל הכלים שבמקדש נשאר להאיר אור המנורה שלך קיים לעד, כי בלי אור האלקות אין יהודי יכול לחיות. בבחי' סומא חשוב כמת (נדרים סד:) אפי' אם הוא שלם בכל אבריו, וכן הוא ברוחניות, שגם אם יהיה בתכלית השלמות, אם הוא סומא רוחני שאינו זוכה לאור אלקות חשוב הוא כמת, וכמשאחז"ל (ברכות יח:) רשעים בחייהם קרויים מתים, כי אין להם את אור האלקות והרי הם נטולי נשמה כמת.

ג.

והנה כשחרב ביהמ"ק לא בטל האור הקדוש הזה שהאיר במנורה, שכאמור אין לעולם קיום בלעדיו, והוא נמשך ע"י השבת שבה מתגלה האור הגנוז. כמו דאיתא במדרש (בר"ר יא, ב) עה"פ ויברך א' את יום השביעי, ברכו באור, שבש"ק מתגלה בחי' אור הגנוז אור אלקותו ית', וכל' הוזה"ק (ח"א כא.) דאיתו אור קדמאן. דהוה ביומא קדמא דביומא דשבתא נהרין אינון מאורי אור וכו'. וזה מה דאי' כאן בבעל הטורים ש"נר תמיד" גימ' בשב"ת, היינו שנצחיות הארת המנורה אף בזמן שאין ביהמ"ק קיים מתקיים בשבת שבו מאיר נר התמיד, וזה אומרו במדרש הנז' שהנרות לעולם אל מול פני המנורה יאירו, שעצם האור הגנוז שהאיר באור המנורה מאיר לעולם ע"י ש"ק.

44a המנורה שהאירה לישראל את אור האלקות, היא בחי' הנשמה כמ' נר ה' נשמת אדם, שאם אדם יכול לחיות כשחסר לו אבר, בלא נשמה-אינו יכול

שלום

שבת

נתיבות

והביאור דהנה כל עניני העבודה שהיו בביהמ"ק האירו לכלל ישראל לשמור אותם כסור מרע ובעשה טוב, וכמשאחז"ל (במד"ר כא, א) תמיד של שחר מכפר על עבירות של לילה תמיד של בין הערביים מכפר על עבירות של יום, היינו שהקרבנות הא' מטטהרים בתמידות את כלל ישראל מכל החטאים, והאש על המזבח היתה אש הקדושה ששרפה וכלתה את כל היצרים האפלים מישראל, כמד"כ היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבוקר ואש המזבח תוקד בו, כלומר, בלילה שהוא עת עיקר התגברות כוחות הסט"א היתה אש המזבח מסייעת לכל יהודי להושיעו ולחלצו מיקוד התאוות שיצה"ר הבעיר בקרבן. והענין המיוחד של המנורה, שאור המנורה הוא האור האלקי הגנוז, ומן המנורה בביהמ"ק נמשכו שפע והארה לכלל ישראל להאיר נשמתם ולהביא הארת הדעת בכל חדרי מוחם ולבו של איש יהודי. וזה סיעע לישראל הן בבחי' עשה טוב, שיהודי זוכה להרגיש אור אלקות, והן בבחי' סור מרע, כי הלא אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנסה בו רוח שטות כמאמרם ז"ל (סוטה ג.) וכל כח היצה"ר הוא רק ע"י שמבלבל דעת האדם, ואילו כאשר זוכה להארת הדעת הרי כמיתי לי נהורא ותחפי לכון בהתא, כשאור ליהודי בטלים ממנו כוחות התאוות לאין ואפס, וכמרומו בפ' תשת חשך ויהי לילה בו תרמוש כל חיתו יער, בעת חשכות מתעוררים כל היצרים האפלים, אבל תזרח השמש יאספון, כאשר רק יזרח ויאיר האור הנרחים ומסתלקים כל כוחות החשך. ומכיון שזה ה' כח המנורה להשפיע בכלל ישראל הארת אור הגנוז, אור האלקות, אי"כ זה ה' מקור החיות של ישראל, לכן אי אפשר ה' ליטול זאת מישראל כי בלעדיו אין להם

חיים. ע"כ רק נגנוה המנורה ונשארה קיימת לעד ע"ד עצם אור האלקות שגנוז וקיים. וז"ש הנרות לעולם יאירו, היינו אור האלקות אור הגנוז ששופע מהמנורה הק' יוסיף ויאיר תמיד דכל אימת שיהודי מתעורר ומרגיש אור רוחני והארת הדעת, הר"ז מכת אור המנורה שקיים ומאיר לעד.

ד.

ואיתא בבעל הטורים עה"פ (שמות כז) להעלות נר תמיד, נ"ר תמיד גימ' בשב"ת, והיינו כאמור דאע"פ שחרב ביהמ"ק לא נתבטל האור הזה, כי אין לעולם קיום בלעדיו, ומתגלה בש"ק שברכו באור, ומרומן הענין במאה"כ אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות. דאיתא במדרש (מוכא בילקו"ש) ששבעת הנרות של המנורה הם כנגד שבעה כוכבי לכת וכנגד שבעת ימי בראשית. והנה מכל שבעת כוכבי הלכת אין אור עצמי רק לשמש, אבל כל שאר הכוכבים לית להו נהורא מגרמיהו ומקבלין את אורם החוזר מאור השמש, ועד"ז הם שבעת הנרות ושבעת ימי בראשית. אור השמש הוא משל לאור אלקותו ית', כמו שאור השמש מאיר את כל עולם העשי, כך אור אלקותו ית' מאיר את כל העולמות עד אין סוף. וזה מ"ש אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות, פני המנורה רומן לאור האלקות, ואל מול פני... המנורה יאירו שבעת הנרות, כל שבעת הנרות מקבלים את אור האלקות להשפיעו על פני כל העולם. ואותו ענין הוא ג"כ בשבעת ימי בראשית, אור האלקות המאיר בש"ק מאיר את כל שבעת הימים, שכל ימות השבוע מקבלין את אורם משב"ק, ולכן מזכירים את הש"ק בכל יום ויום להמשיך ממנה את האור הגנוז, כי בכל ימות החול חי יהודי מהאור שהשיג בש"ק.